

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marcin W. Buwała, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marcin Trepczyński, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop, Mikołaj Krasnodębski, Marek Porwolik, Henryk Anzulewicz, Piotr Jaroszyński, Imelda Chłodna-Błach

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2020

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów POLSKA

www.roczniktomistyczny.pl

e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.

ul. Raszyńska 13

05-500 Piaseczno

www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	9
------------------	---

Rozprawy i artykuły

Przemysław Artemiuk Zbawienie w ujęciu Marcina Lutra i św. Tomasza z Akwinu. Próba soteriologii porównawczej w perspektywie chrystologii kard. Ch. Schönborna.....	13
Jan Pocij O związku między istościami a świadomością i jaźnią.....	41
Dawid Lipski John Peckham's dispute with Thomas Aquinas at the University of Paris – Causes and Effects....	73
Martyna Koszkało Free Will and Moral Evil: John Duns Scotus's Theory.....	89
Marcin Karas Czy Mikołaj Kopernik był filozofem średniowiecznym?	107
Tomasz Ćwiertniak W poszukiwaniu źródłowego doświadczenia filozoficznego. Paralele pomiędzy fenomenologią i filozofią dialogu a współczesnym tomizmem egzystencjalnym	115
Artur Andrzejuk Gilsonian method of the history of philosophy	133
Marek Prokop Metoda identyfikacji bytu w metafizyce tomizmu konsekwentnego.....	145
Janusz Węgrzecki Tomizm jako perspektywa teoretyczna nauk o polityce.....	161
Marcin Klimski Zdroworoządkowe poznanie w praktyce edukacji ekologicznej Kościoła katolickiego	173
Maciej Kulik Arystotelesowsko-tomistyczna koncepcja animacji a współczesne spory bioetyczne.....	187
Michał Ziółkowski <i>Causa irrationabilitatis</i> , czyli o źródłach transhumanistycznej antropologii	203

Edycje i tłumaczenia

Maciej Stanek Kwestia <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus</i> z zachowanych w rękopisie BJ 2118 <i>Collectanea de anima</i>	229
<Anonymus> <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus?</i>	239

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Działalność Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2019/2020.....	251
---	-----

Michał Zembrzusi	
Obecność myśli tomistycznej na XI Polskim Zjeździe Filozoficznym w Lublinie	257
Izabella Andrzejuk	
Tomizm konsekwentny. Sprawozdanie z Sympozjum tomistycznego, połączonego z wręczeniem Nagród im. Mieczysława Gogacza 16 listopada 2019 roku.....	265
Jerzy Nitychoruk	
Dzieło stworzenia oczami geologa	269
Maciej Bała	
Filozoficzna apologia religii. Propozycja Piotra Moskala.....	277
Jacek Salij	
Rzetelna rekonstrukcja Tomaszowej antropologii. Recenzja Henryk Majkrzak, <i>Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu</i> , Kraków brw., Wydawnictwo „SPES”, Kraków brw., stron 415.....	287
Maciej Nowak	
Recenzja Bartłomiej Krzych, <i>Książeczka o niczym. Prolegomena do nicologii</i> , Siemianowice Śląskie 2017, stron 127.	293
Magdalena Płotka	
Tomasz z Akwinu a interpretacja skanów mózgu. Recenzja Piotr Lichacz, <i>Neuroetyka a Tomasz z Akwinu. O użyteczności myśli średniowiecznej we współczesnych debatach etycznych</i> , Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2018, stron 374.....	299
Artur Andrzejuk	
Jacek Woroniecki – mistrz intelektualnego katolicyzmu. Recenzja Piotr S. Mazur, Barbara Kiereś, Ryszard Skrzyniarz, Agata Płazińska: <i>Jacek Woroniecki</i> , red. P. S. Mazur, (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2019, stron 213; też w wersji angielskiej, tamże, stron 218.....	303
Magdalena Płotka	
Filozofia intelektu i filozofia umysłu między średniowieczem a współczesnością. Recenzja Michał Zembrzusi, <i>Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, bmnw 2019, stron 404.....	307
Anna Palusińska	
Jak istnieje film? Recenzja Artur Mamcarz-Plisiecki, <i>Filozofia i retoryka filmu. Perspektywa realizmu filozoficznego</i> , Lublin 2019, stron 352.	311
Artur Andrzejuk	
Recenzja Anna Mandrela, <i>Tomizm Garrigou-Lagrange’a wobec wizji filozoficznej Teilharda de Chardin</i> , Kraków 2018, stron 249.....	319
Marcin W. Bukala	
Recenzja Paolo Evangelisti, „ <i>Vide igitur, quid sentire debeas de receptione pecuniae</i> ”. <i>Il denaro francescano tra norma ed interpretazione (1223-1390)</i> , Fondazione CISAM, Spoleto 2019, stron X-320.....	323
Bartłomiej Uzar	
Recenzja Bartłomiej Krzych, <i>Liturgia jako auctoritas w myśli teologicznej św. Tomasza z Akwinu na przykładzie traktatu „De Christo” w „Sumie teologii”</i> , Wydawnictwo UNUM, Kraków 2020, stron 141.....	329
Nota o autorach.....	337

Table of Contents

From the Editors.....	9
-----------------------	---

Dissertations and Articles

Przemysław Artemiuk Salvation in Martin Luther's and St. Thomas Aquinas's Account. An Attempt of Comparative Soteriology in the Perspective of Christology of Card. Ch. Schönborn.....	13
Jan Pociąg On Relation between ities and consciousness and the self.....	41
Dawid Lipski John Pecham's dispute with Thomas Aquinas at the University of Paris – Causes and Effects.....	73
Martyna Koszkała Free Will and Moral Evil: John Duns Scotus's Theory	89
Marcin Karas Was Nicolaus Copernicus a medieval philosopher?	107
Tomasz Ćwiertniak In Search of the Source Experience in Philosophy. Parallels between Phenomenology, the Philosophy of Dialogue and Contemporary Existential Thomism.....	115
Artur Andrzejuk Gilsonian method of the history of philosophy	133
Marek Prokop The method of identifying being in the metaphysics of consequent Thomism.....	145
Janusz Węgrzecki Thomism as an Approach in Political Science	161
Marcin Klimski Common sense cognition in Catholic Church's practice of environmental education	173
Maciej Kulik The Aristotelian-Thomistic Conception of Animation and the Contemporary Bioethical Dilemmas.....	187
Michał Ziółkowski <i>Causa irrationabilitatis</i> , on Sources of Transhumanist Anthropology.....	203

Editions and Translations

Maciej Stanek Question <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus</i> of the <i>Collectanea de anima</i> preserved in MS. BJ 2118	229
<Anonymus> <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus?</i>	239

Reports and reviews

Natalia Herold Activities of the Scientific Thomistic Society in the 2019/2020 academic year.....	251
--	-----

Michał Zembrzuski	
The presence of Thomistic thought at the 11th Polish Philosophical Congress in Lublin...	257
Izabella Andrzejuk	
Consequent Thomism. Report on the Thomistic Symposium, and Mieczysław Gogacz's award ceremony, November 16, 2019	265
Jerzy Nitychoruk	
The creation through the eyes of a geologist.....	269
Maciej Bała	
Philosophical apology of religion. Piotr Moskal's proposal	277
Jacek Salij	
Reliable reconstruction of Thomas Aquinas's anthropology. Review: Henryk Majkrzak, <i>Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo „SPES”, Kraków brw., pp. 415.....	287
Maciej Nowak	
Review: Bartłomiej Krzych, <i>Książeczka o niczym. Prolegomena do nicologii</i> , Siemianowice Śląskie 2017, pp. 127.....	293
Magdalena Płotka	
Thomas Aquinas and the interpretation of brain scans. Review: Piotr Lichacz, <i>Neuroetyka a Tomasz z Akwinu. O użyteczności myśli średniowiecznej we współczesnych debatach etycznych</i> , Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2018, pp. 374.....	299
Artur Andrzejuk	
Jacek Woroniecki - a master of intellectual Catholicism. Review: Piotr S. Mazur, Barbara Kiereś, Ryszard Skrzyniarz, Agata Płazińska: <i>Jacek Woroniecki</i> , red. P. S. Mazur, (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2019, pp. 213; English version, ibidem, pp. 218.....	303
Magdalena Płotka	
Philosophy of intellect and philosophy of mind between the Middle Ages and modern times. Review: Michał Zembrzuski, <i>Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, bmnw 2019, pp. 404.	307
Anna Palusińska	
How does the movie exist? Review: Artur Mamcarz-Plisiecki, <i>Filozofia i retoryka filmu. Perspektywa realizmu filozoficznego</i> , Lublin 2019, pp. 352.....	311
Artur Andrzejuk	
Review: Anna Mandrela, <i>Tomizm Garrigou-Lagrange'a wobec wizji filozoficznej Teilharda de Chardin</i> , Kraków 2018, pp. 249.....	319
Marcin W. Bukala	
Review: Paolo Evangelisti, „ <i>Vide igitur, quid sentire debeas de receptione pecuniae</i> ”. <i>Il denaro francescano tra norma ed interpretazione (1223-1390)</i> , Fondazione CISAM, Spoleto 2019, stron X-320.....	323
Bartłomiej Uzar	
Review: Bartłomiej Krzych, <i>Liturgia jako auctoritas w myśli teologicznej św. Tomasza z Akwinu na przykładzie traktatu „De Christo” w „Sumie teologii”</i> , Wydawnictwo UNUM, Kraków 2020, pp. 141.....	329
Note about authors.....	337

Od Redakcji

W 2020 roku po raz pierwszy podzieliliśmy nasz „Rocznik” na dwa zeszyty. Pierwszy z nich w całości poświęcony jest o. Józefowi M. Bocheńskiemu z okazji przypadającej w tym roku 25. rocznicy jego śmierci. Zeszyt drugi ma (charakterystyczną dla „Rocznika”) postać magazynu tomistycznego. Otwiera go obszerna rozprawa Przemysława Artemiuka z teologii, ukazująca polemiczne momenty w ujęciu zbawienia przez Tomasza z Akwinu i Marcina Lutra. Podobnie polemiczno-porównawczy charakter ma artykuł Tomasza Ćwiertniaka na temat koncepcji „doświadczenia filozoficznego” oraz tekst Macieja Kulika omawiający bioetyczne dyskusje wokół problemu animacji. Natomiast Dawid Lipski omawia (po angielsku) polemikę jaką prowadził na Uniwersytecie Paryskim Jan Peckham z Tomaszem z Akwinu na temat filozoficznie ujętej struktury człowieka. Mamy ponadto artykuł o Janie Dunsie Szkocie (Martyna Koszkało) i tekst o Koperniku (Marcin Karas).

Wyróżniającym się zagadnieniem w tym zeszycie „Rocznika Tomistycznego” jest metodologia filozofii, którą podejmują Marek Prokop i Artur Andrzejuk. Ponadto numer przynosi artykuły z pogranicza filozofii bytu i filozofii przyrody (Jan Pocięj i Michał Ziółkowski). Dwa teksty dotyczą zastosowań ustaleń filozoficznych do innych dziedzin: nauk o polityce (Janusz Węgrzecki) i edukacji ekologicznej (Marcin Klimski).

Zeszyt przynosi także ciekawą edycję, przygotowaną przez Macieja Stanka, jednej z kwestii z *Collectanea de anima*, powstałych na Uniwersytecie Krakowskim w 2. połowie XV wieku i przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej jako rękopis BJ 2118.

Ponadto dział sprawozdań i recenzji prezentuje jak zwykle sprawozdanie z działalności Naukowego Towarzystwa Tomistycznego (Natalia Herold) oraz sprawozdanie z uroczystości związanych z Nagrodą im. Profesora Mieczysława Gogacza (Izabella Andrzejuk), tym razem wzbogacone o wykład Jerzego Nitychoruka, pt. *Dzieło stworzenia oczami geologa*, wygłoszony podczas gali Nagrody w 2019 roku. Natomiast Michał Zembrzuski omawia udział tomistów w XI Polskim Zjeździe Filozoficznym, który odbył się w Lublinie we wrześniu 2019 roku.

Ponadto wydrukowaliśmy kilkanaście różnych recenzji. Jest wśród nich omówienie działalności naukowej i publikacyjnej Piotra Moskala, podsumowujące w pewien sposób jego dokonania na polu filozofii religii, napisane przez Macieja Bałę. Z pozostałych recenzji jedne są wnikliwe i krytyczne, a inne stanowią krótkie omówienia sygnalizujące jakąś publikację. Ich ilość świadczy jednak, że wciąż dużo ukazuje się publikacji oscylujących wokół problematyki filozoficznej lub teologicznej, podejmowanej w duchu nauki Tomasza z Akwinu.

Życzylibyśmy Czytelnikom i sobie, aby tak pozostało!

Artur Andrzejuk
Redaktor Naczelny

Czy Mikołaj Kopernik był filozofem średniowiecznym?

Słowa kluczowe: Mikołaj Kopernik, filozofia, astronomia, heliocentryzm

Rozważania nad historią nauki to nader istotna i przemawiająca do wyobraźni dziedzina refleksji historycznej. Szczególne zainteresowanie budzą zaś w tej dziedzinie postaci wybitne, sławne, zmieniające losy świata. Do tych bohaterów należy polski uczonec, Mikołaj Kopernik (1473–1543), twórca nowego obrazu świata – modelu heliocentrycznego kosmosu.

W literaturze naukowej i w różnych publikacjach popularnych od dwustu lat ukształtował się obiegowy obraz Kopernika jako myśliciela renesansowego, który przywrócił światu zapomniane, antyczne idee heliocentryzmu i kultu Słońca, pokonując scholastykę i arystotelizm chrześcijański. Pobieźna jednak lektura pism samego Kopernika podważa tę tezę, ponieważ co chwilę spotyka-

my w nich odniesienia do średniowiecznej filozofii przyrody, fizyki i filozofii. Celem tego artykułu jest więc odpowiedź na pytanie: Na ile Kopernik był scholastykiem, uczonym średniowiecznym?

Odpowiedzi na tytułowe pytanie należy poszukiwać w źródłach (pisma samego Kopernika oraz jego jedyne ucznia na Warmii, Jerzego Joachima Retyka) i w licznych opracowaniach. Znaczna część literatury przedmiotu zawiera niestety ujęcia jednostronne – z tego powodu część naszych analiz będzie miała charakter polemiczny. Zagadnienia filozoficzne omawiał Kopernik przede wszystkim w pierwszych, wprowadzających, jedenastu rozdziałach pierwszej księgi swego dzieła życia *O obrotach (De revolutionibus)* napisanego

Prof. dr hab. Marcin Karas, historyk filozofii - pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ok. 200 publikacji.

w sześciu księgach, którego pierwsze wydanie ukazało się w Norymberdze (1543). W sporządzonym wcześniej *Krótkim zarysie* (*Commentariolus*, ok. 1507–1510) astronom także zawarł idee filozoficzne.

Pierwsze, co możemy zauważyć, to fakt, że struktura argumentacji filozoficznej podjętej w *De revolutionibus* jest scholastyczna. Układ zagadnień, omawiane problemy, użyte terminy techniczne i inne sformułowania są wzięte głównie ze średniowiecznych komentarzy akademickich, gł. do traktatu Arystotelesa *O niebie*, które były szczegółowo wykładane w Akademii Krakowskiej, gdzie studiował uczony w młodości. Poszczególne rozważania są zbudowane według metody scholastycznej: przedstawia się problem, argumenty za i przeciw, po czym udziela się odpowiedzi i rozwiązuje się wątpliwości. Wbrew obiegowym opiniom polski uczony nie zrywa z tradycją, nie obraża swoich ideowych przeciwników ani nie zwalcza filozofii scholastycznej. O szacunku Kopernika dla istniejącej tradycji naukowej świadczy również jego jedyny uczeń, Jerzy Joachim Retyk. Język i styl Kopernika są połączeniem tradycji scholastycznej i mody renesansowej.

Krakowskie studia kosmologiczne Kopernika opierały się na arystotelesowskiej filozofii przyrody, a nie na platońskim idealizmie. Filozofia renesansowa była eklektyczna i często nienaukowa (skażona magią). Oczywiście lektura pism na temat wypowiedzi pitagorejczyków, analiza dzieł neoplatoników i dialogów Platona stanowiła cenną, uzupełniającą regułę heurystyczną przy poszukiwaniach ładu panującego w ko-

smosie, opisanego w szczegółach przez uczonych nurtu arystotelesowskiego.

Poprzednicy Kopernika (gł. działający w Krakowie uczeni filozofowie scholastyczni) i astronomowie dążący do rozwoju nauki, mieli istotny wpływ na ukształtowanie metodologii polskiego uczonego. W filozofii był to burydanizm, a więc nowoczesny nurt arystotelesowskiej, realistycznej filozofii przyrody, a w metodologii astronomii wielkie znaczenie dla badań Kopernika miały pisma teoretyczne współczesnych astronomów, m.in. krakowskiego uczonego, Wojciecha Brudzewskiego (1446–1495) z Wielkopolski, który pragnął pogodzić model matematyczny Ptolemeusza z modelem fizycznym arystotelików. Celem tych badań było poszukiwanie prawdziwego obrazu kosmosu. Takie samo przekonanie żywił Kopernik, nie traktował swojej teorii jako hipotezy, ale jako prawdę.

Głównym błędem w badaniach nad początkami heliocentryzmu jest kontrastowy obraz historii i wychodzenie w analizie od walk propagandowych XVII stulecia, a w konsekwencji ocena wsteczna w tym kontekście średniowiecznej filozofii przyrody. Arystotelizm zmieniał się przez wieki: inny był wczesny arystotelizm XII wieku, inny w okresie złotej scholastyki (XIII w.), inny w późnym średniowieczu (XIV–XV w.), a inny w dobie reformacji (XVI i XVII w.). W celu poznania filozofii Kopernika należy prześledzić rozwój kosmologii zgodnie z jej chronologią, od starożytności do czasów nowożytnych, a nie anachronicznie: Polski astronom nie mógł czytać pism Galileusza i Newtona (a tym

bardziej Marksa), natomiast czytał Arystotelesa i Platona.

Wbrew innym pozorom Kopernik korzystał głównie ze średniowiecznej literatury naukowej w języku łacińskim, a nie z greckich, renesansowych wydań dzieł antycznych, które poznał później. Widać zatem, że jego reforma astronomii wyrosła w środowisku średniowiecznej filozofii przyrody. W badaniach polskiego uczonego łączyły się zaplanowane obserwacje Słońca, planet i gwiazd, pomiary położenia i odległości, dokonywane prostymi, gł. mosiężnymi i drewnianymi narzędziami oraz wnikliwa analiza całej dostępnej tradycji naukowej.

Astronomia matematyczna w czasach Kopernika opierała się na zaawansowanym, geocentrycznym modelu Ptolemeusza zbudowanym (na gruncie fizyki Arystotelesa) z wielkich okręgów, deferensów i epicykli. Był to główny model geocentryczny tej epoki, choć nie jedyny. Wstępem do edukacji astronomicznej w tej epoce był obszernie komentowany i rozwijany średniowieczny podręcznik Jana Sacrobosco (ok. 1195–1256) *Tractatus de sphaera*. Później polski astronom korzystał jeszcze z łacińskiego przekładu *Almagestu* Ptolemeusza z XII wieku i ze scholastycznych streszczeń tego ogromnego dzieła, autorstwa dwóch niemieckich uczonych, Georga von Peurbacha (1423–1461) i Johanesa Müllera (Regiomontanus, 1436–1476), pt. *Epitome in Almagestum*.

Fizyka arystotelesowska była też podstawą do zbudowania drugiej wersji geocentryzmu znanej w starożytności i w średniowieczu, a więc modelu sfer

współkoncentrycznych, który wywodzi się od Eudoksosa, Kalipposa, Arystotelesa i uczonych arabskich oraz chrześcijańskich. Poważna niezgodność fizyczna tego modelu z opisem Ptolemeusza skłaniała uczonych do poszukiwania ich uzgodnienia w imię jednorodnego ładu w opisie kosmosu. Kopernik znał stan dyskusji w nauce i włączył się do tej debaty, widząc trudności dotychczasowych wysiłków, np. dowolność idei ekwantu. W fizyce przygotowaniem do modyfikacji podjętych przez polskiego astronoma była koncepcja impetu (*impetus*, „pęd”) paryskiego arystotelika Jana Buridana (ok. 1295–1358). Podobne poglądy, istotne dla rozwoju nauk przyrodniczych, przedstawiał w XIV wieku Albert z Saksanii.

Na gruncie rozwoju astronomii i filozofii późnego średniowiecza można zrozumieć refleksję Kopernika nad trojakim ruchem Ziemi. Istota heliocentryzmu kopernikańskiego polega na tym (nie wdając się w szczegóły), że polski uczoney przeniósł szybki ruch najwyższej, ósmej, sfery nieba (gwiazdy stałe) na ruch dobowy Ziemi, roczny ruch Słońca po ekliptyce wśród gwiazd Zodiaku na ruch Ziemi dookoła Słońca, a następnie: powolny ruch precesyjny punktów równonocnych na ekliptyce (zjawisko długookresowe) na ruch osi ziemskiej, ruch zaś planet, np. coroczne pętle zataczane na niebie na tle gwiazd przez trzy planety (Marsa, Jowisza i Saturna), także na ruch roczny Ziemi dookoła Słońca. Kopernik podobnie jak Puerbach i Brudzewski, sporządził krótki traktat poświęcony podstawom astronomii, a był to jego

Commentariolus, pierwsze ujęcie syntetyczne modelu heliocentrycznego, zbudowane na podstawie przeformułowanej doktryny poprzedników, w dyskusji z nauką scholastyczną i setkami lat (poprzedzających jego własne) obserwacji. Okazuje się, że fizyka Kopernika, wyrażona w jego pismach, jest zmodyfikowanym arystotelizmem chrześcijańskim.

Dla ludzi myślących kategoriami nowożytnej fizyki łatwiej wyobrazić sobie, że porusza się niewielka Ziemia pod wielkim niebem niż wielkie niebo ponad małą Ziemią. W kategoriach fizyki Arystotelesa było odwrotnie: brakowało czynnika poruszającego ciężką Ziemię, a niebios, zbudowane z nieważkiego eteru, poruszały się łatwo. Aby Ziemia mogła się poruszać, należało zatem zmodyfikować arystotelesowską koncepcję miejsc naturalnych dla każdego żywiołu, zastępując ją koncepcją relatywną, w której każde ciało kuliste jest własnym środkiem świata. Zamiast ruchu naturalnego obiektów zbudowanych z eteru dookoła ciężkiego, nieruchomego środka świata należało wprowadzić pojęcie stałego ruchu każdej planety dookoła centralnego Słońca, nadanego jej przez Stwórcę na początku świata. Do tego dobrze nadawała się zmodyfikowana idea impetu. Ze starego modelu pozostało przekonanie, że kosmos jest wielką kulą o skończonych rozmiarach. Z zewnątrz wszechświat Kopernika i wszechświat Ptolemeusza jako całość są wielkimi kulami. Drugim elementem dawnej kosmologii, zachowanym przez Kopernika, była idea, że każdy ruch na niebie jest ruchem po okręgu albo składa się z kilku takich ruchów. Ponieważ

w XVI wieku znane były znacznie dokładniejsze niż przed wiekami parametry ruchu ciał niebieskich, zatem model kopernikański musiał być bardziej złożony niż model Ptolemeusza, aby rozłożyć wszystkie ruchy na proste składowe. W sensie ilościowym był to model bardziej skomplikowany (48 kół u Kopernika, wobec 40 u Ptolemeusza), jego prostota miała charakter jakościowy. Kopernik wyjaśnił wiele różnych zjawisk, rozmaicie tłumaczonych dotąd w nauce, często konkurencyjnie, swoją jedną teorią, a więc jego program badawczy (w sensie Lakatosa) jest bardziej zwarty, jednorodny. Zasada ekonomii, czyli prostych środków naturalnych (*Sagax naturae*), znana krakowskim scholastykom, skłoniła Kopernika do poszukiwania prostych przyczyn bez przyjmowania dowolnych założeń. Ponadto heliocentryzm okazał się bardziej twórczy, gdyż lepiej wyjaśniał zjawiska, które nie dały się wytłumaczyć na gruncie geocentryzmu. Skoro modyfikacja fizyki Arystotelesa umożliwiła zbudowanie modelu zgodnego z obserwacją, to widać, że polskiemu uczonemu udało się pogodzić fizykę i kosmologię.

Fascynujące pytanie, jak Kopernik doszedł do heliocentrycznego obrazu świata, było stawiane wielokrotnie. Chcąc na nie odpowiedzieć syntetycznie, trzeba uwzględnić kilka inspiracji, którymi były: motywy filozoficzne, refleksja matematyczna, religijne przekonanie o porządku świata stworzonego przez Boga. Motywy filozoficzne to przeświadczenie o poznawalnym przez człowieka hierarchicznym porządku geometrycznym i fizycznym świata stworzonego rozum-

nie przez Boga. Refleksja matematyczna odkrywa te zasady podczas gromadzenia i porządkowania obserwacji oraz przewidywania przyszłych zjawisk na niebie. Przekonania religijne to potwierdzenie praw porządku rządzącego światem w Piśmie Świętym i nauczaniu Kościoła. Doktrynę katolicką poznawał Kopernik podczas swej edukacji i służby w diecezji warmińskiej jako kanonik, regularnie biorący udział w czynnościach roku liturgicznego. Wszystkie te inspiracje czerpał polski uczoney z wielowiekowej tradycji rozwoju astronomii, którą świetnie poznał, gromadząc i czytając głównie łacińskiej zyczną literaturę naukową.

Ważnym motywem do podjęcia reformy astronomii przez Kopernika była konieczność poprawienia kalendarza chrześcijańskiego. W tym przypadku starania dostojników kościelnych, aby lepiej obliczyć długość roku zwrotnikowego na tle roku gwiazdowego, przyczyniły się do badań astronoma z Fromborka.

Astronomia wymaga ogromnego czasu: przynosi owoce jako działalność prowadzona przez wiele pokoleń. Chcąc zebrać wystarczającą ilość wiadomości i pomysłów do jej reformy, potrzeba wielu stuleci gromadzenia, przeliczania na jedną miarę czasu i położenia, a następnie porównywania różnych wyników, gdyż różne procesy na niebie zachodzą powoli i bywały różnie opisywane. W pracy astronoma niezbędna jest zarówno obserwacja, jak i refleksja, której efektem jest model teoretyczny (*ratione et sensu*). To podejście Kopernika zrelacjono-

wał dokładnie i niemal naocznie Retyk, świadek pracy swego Mistrza.

Nowy, kopernikański, obraz świata z trudem torował sobie drogę w nauce, gdyż był nieintuicyjny, brakowało mu potwierdzenia zmysłowego i empirycznego, nie zgadzał się z prostymi eksperymentami, z tradycyjnym arystoteлизmem i z rozpowszechnioną egzegezą biblijną. Tak duże wyzwanie, rzucone nie tyle kulturze średniowiecznej, ile całej nauce, przez polskiego uczonego nie musiało jednak oznaczać rewolucji w każdej dziedzinie wiedzy. Poważna zmiana obrazu świata była bowiem możliwa za pomocą modyfikacji założeń, bez potrzeby ich całkowitego odrzucenia. Dotychczasowe zasady nauki w większości można było nadal stosować. W efekcie powstał piękny model kosmosu: w środku świata panuje (*residet*) Słońce, a kresem wielkiej kuli wszechświata fizycznego są nieruchome już gwiazdy stałe. Warto dodać, że szczególna rola Słońca w kosmosie była już przeczuwana w kulturze średniowiecznej i nie jest wyłączną tezą dopiero myśli renesansowej. Rozważając różne intuicje, także pitagorejskie, wzmiankowane w pismach filozofów, mógł Kopernik zebrać w jednej teorii wiele różnych inspiracji.

Każdy astronom w czasach Kopernika mógł łatwo poddać model heliocentryczny próbie empirycznej weryfikacji, znanej już co do zasady Arystotelesowi. Należało mianowicie sprawdzić, czy gwiazdy wykazują roczny ruch (paralaksy), spowodowany rocznym ruchem Ziemi dookoła Słońca. Weryfikacja taka wypadła negatywnie aż do XIX wieku. Próbę taką podjął bez powodzenia m.in.

Tychon de Brahe (1546–1601), wybitny duński astronom. Autorski rysunek modelu Kopernika w jego dziele był tylko poglądy: proporcja pomiędzy promieniem orbity ziemskiej a odległością od Słońca do najbliższej gwiazdy wynosi w istocie 1: 270 000 i nie daje się narysować w skali rysunku, nawet gdyby ją

znacznie niedoszacować. Wbrew potocznym mniemaniom kopernikanizm nie oznaczał degradacji Ziemi i żyjącego na niej człowieka, ale raczej jej wyniesienie z pośledniego miejsca w zmiennym, niedoskonałym środku świata do poziomu jednej z gwiazd.

* * *

Podsumowując badania przeprowadzone na kartach tego artykułu możemy powiedzieć, że w najbardziej ogólnym sensie Mikołaj Kopernik zasadniczo był solidnie wykształconym scholastykiem i filozofem średniowiecznym, otwartym uczonym późnego średniowiecza. Próba bliższego zbadania różnych wpływów i inspiracji, jakie przejął do swej refleksji, daje jako wynik następujące pogłębione przybliżenie: filozofia Kopernika jest w trzech czwartych średniowieczna, a w jednej czwartej renesansowa. W trzech czwartych scholastyczna i tradycyjna, a w jednej czwartej – nowator-

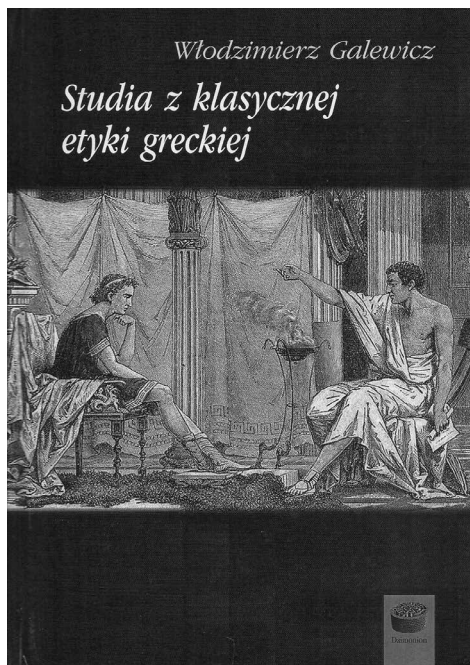
ska. Nowatorstwo zdecydowało oczywiście o znaczeniu i stopniowym sukcesie dzieła polskiego astronoma, ale tradycja to nowatorstwo umożliwiła i utrowała drogę do nowej wizji świata. Fizyka Kopernika to zmodyfikowany arystotelizm, a reguły porządku i hierarchii to chrześcijański platonizm i pitagoreizm. Takie obliczenie jest ważne, aby odpowiedzieć zwolennikom dominującej w literaturze wizji historii, gdyż ta dominująca wizja jest jednostronna i myląca, zwłaszcza wtedy, gdy przekazywana bywa w sposób propagandowy.

Was Nicolaus Copernicus a Medieval Philosopher?

Key words: Nicolaus Copernicus, philosophy, astronomy, heliocentrism.

The article discusses various inspirations in the philosophy of Copernicus. According to the author of the text, scholastic views were of key importance in the reflections of the Polish astronomer. In addition, there are influences of the open Christian Aristotelism and also references to Platonism. Basically, the scholar belongs to the philosophy of the late Middle Ages as he referred to the thought of John Buridan, Wojciech Bruzdewski and other Polish and Western scholastic authors. To sum up, the conducted research shows that in a general sense Nicolaus Copernicus may be classified as a well- educated scholastic master and medieval philosopher, an open thinker of the Late Middle Ages. More

detailed study on various influences and inspirations adopted in his reflection results in the following approximate summary: Copernicus' philosophy is medieval in its three quarters and Renaissance in one quarter. Hence, three quarters are scholastic and traditional while one quarter is innovative. Innovation-novelty- was decisive for meaning and gradual success of the work of the Polish astronomer, however, it was tradition that enabled this novelty and paved the way to the new vision of the world. Physics of Copernicus is a modified Aristotelism and rules of the order and hierarchy are classified as Christian Platonism and Pythagoreism.

Włodzimierz Galewicz

Studia z klasycznej etyki greckiej

Kęty 2020

Książka stanowi interesującą lekturę dla historyków filozofii, dla filozofów i dla każdego, kogo interesuje starożytna myśl etyczna. Autor w swoim opracowaniu skupił się na etycznych poglądach dwóch kluczowych filozofów starożytnych, których stanowiska zaważyły na filozofii w ogóle. Chodzi tu oczywiście o Platona i Arystotelesa. W ten sposób – niejako naturalnie – zawartość książki została podzielona na dwa działy: pierwszą część stanowią etyczne wątki w platońskich dialogach; drugą – etyczne poglądy Arystotelesa.

Wartość książki jest wielowymiarowa. Po pierwsze, sami omawiani autorzy to filozofowie kluczowi nie tylko dla filozofii starożytnej, ale w ogóle dla filozofii. Systemy filozoficzne zarówno Platona jak i Arystotelesa, zaważyły na kierunku uprawiania filozofii przez kolejne setki i tysiące lat. Po drugie, sam temat jest niezwykle interesujący. Filozofia praktyczna – a do niej należy etyka – wciąż budzi żywe zainteresowanie i to nie tylko filozofów. Po trzecie – w opracowaniu zawiera się naprawdę dokładna i rzetelna analiza wybranych tematów, poparta stosownymi cytatami i terminami greckimi (co jest ważne dla historyka filozofii). Imponujący warsztat i szeroka wiedza Autora budzą uznanie i podziw.

Wydawnictwo Marek Derewiecki - <http://derewiecki.pl/>

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Przemysław Artemiuk – ks. prof. ucz. dr hab., teolog fundamentalny, adiunkt na Wydziale Teologicznym UKSW, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży oraz przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce. Ostatnio opublikował monografię *W obronie spraw najważniejszych. Szkice o apologii* (Poznań 2019) oraz zbiór tekstów publicystycznych *Podręczny alfabet katolika* (Kraków 2018), a także zredagował tom studiów *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?* (Płock 2020). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5337-0329>

Maciej Bała – dr hab., prof. uczelni na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Zainteresowania naukowe ks. Bały skupiają się wokół filozofii religii,

współczesnej filozofii francuskiej, sekularyzacji oraz dydaktyki filozofii. Jest autorem książek *Zofia Józefa Zdybicka* (Kraków 2019), *Pokochać mądrość. Zarys dydaktyki filozofii i etyki* (Warszawa 2009), *O możliwości hermeneutycznej filozofii religii. Propozycja Paula Ricœura* (Warszawa 2007). Członek Société Francophone de Philosophie de la Religion, Conférence Mondiale des Institutions Universitaires Catholiques de Philosophie, Pomorskiego Towarzystwa Filozoficzno-Teologicznego oraz Stowarzyszenia Nauczycieli Filozofii.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7823-7855>

Marcin W. Bukala – dr hab., profesor w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN (Zakład Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej). Zajmuje się historią etyki życia gospodarczego okresu przed wyodrębnieniem się dyscypliny ekonomii, kulturą średniowiecza oraz filozofią praktyczną; podstawą habilitacji M.W. Bukala była monografia *Risk and Medieval Negotium. Studies of the Attitude towards Entrepreneurship: from Peter the Chanter to Clarus Florentinus* (Spoleto, 2014) o pojmowaniu ryzyka gospodarczego w prawie kanonicznym i teologii u schyłku XII i w XIII stuleciu. Jest autorem krytycznych edycji szeregu tekstów z polskiej etyki i teologii praktycznej XIV i XV wieku (m.in. Mateusza z Krakowa) i współautorem przekładu kwestii dyskutowanych św. Tomasza *De potentia Dei*. Jest również redaktorem naczelnym pisma „Prakseologia”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6489-913>

Tomasz Ćwiertniak – mgr filozofii i politologii, absolwent Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Magisterium z politologii uzyskał w 2011 r. na podstawie pracy *Człowiek, społeczeństwo, państwo w myśli o. M.A. Krąpca* (promotor: prof. dr hab. Wojciech Kaute), zaś magisterium z filozofii w 2018 r. na podstawie pracy *Tomizm konsekwentny Mieczysława Gogacza na tle dziejów tomizmu* (promotor: prof. zw. dr hab. Andrzej Noras). Obecnie doktorant w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, gdzie przygotowuje rozprawę poświęconą analizie porównawczej tomizmu egzystencjalnego M.A. Krąpca i tomizmu konsekwentnego M. Gogacza.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9515-6168>

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Marcin Karas – prof. dr hab., historyk filozofii – pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ponad 180 publikacji. Ostatnio zajmuje się głównie kosmologią wczesnonowożytną i filozofią dziejów. Opublikował m. in. książki: *Koncepcja czasu w pismach Williama Ockhama* (Kraków 2003), *Natura i struktura wszechświata w kosmologii św. Tomasza z Akwinu* (Kraków 2007), a także prace: *Z dziejów Kościoła. Ciągłość i zmiana w Kościele rzymskokatolickim w XIX i XX wieku* (Sandomierz 2008), *Integryzm Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X* (Kraków 2008), czy też *Historiozofia Teilharda de Chardin wobec tradycyjnej myśli chrześcijańskiej* (Kraków 2012), liczne artykuły (45) oraz przekłady (43).
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2288-9512>

Marcin Klimski – doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii, adiunkt w Instytucie Pedagogiki oraz pracownik Centrum Ekologii i Ekofilozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Jego zainteresowania naukowo-badawcze skupione są na edukacji globalnej, edukacji ekologicznej oraz etyce środowiskowej wraz z ich odniesieniami do działań w sferze społeczno-przyrodniczej. Uczestnik projektów, w tym edukacyjnych, m.in. „Ekologia integralna encykliki *Laudato Si'* w działaniu Wspólnot Caritas i społeczności lokalnych”, „Kościół wobec kryzysu ekologicznego. W 30. rocznicę listu pasterskiego Episkopatu Polski nt. ochrony środowiska”, „Monitoring środowiskowy i mediacje w konfliktach ekologicznych”. Jest członkiem RCE Warsaw Metropolitan – Centrum Eksperymentalnego na Rzecz Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju, zorientowanego na kwestie edukacji obywateli w kwestii zrównoważonego rozwoju. Autor ekspertyz, opracowań naukowych i scenariuszy zajęć lekcyjnych z zakresu edukacji ekologicznej.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9118-1673>

Martyna Koszkało – dr hab., prof. Uniwersytetu Gdańskiego. Kierownik Zakładu Historii Filozofii Starożytnej, Średniowiecznej i Nowożytnej Instytutu Filozofii. Zastępca Dyrektora Instytutu Filozofii. Jej zainteresowania badawcze obejmują historię filozofii starożytnej, średniowiecznej i nowożytnej, filozofię Boga, historię pojęcia wolnej woli. Autorka książek *Indywiduum i jednostkowie. Analiza wybranych tekstów Jana Dunsza Szkota* (Lublin 2003) oraz *Natura woli, wolność a konieczność. Stanowisko Jana Dunsza Szkota na tle koncepcji św. Augustyna, św. Anzelma z Canterbury i św. Tomasza z Akwinu* (Gdańsk 2019). Autorka haseł encyklopedycznych z zakresu filozofii średniowiecznej w *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*, tłumaczeń z łaciny. Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Filo-Sofiji”, „Przeglądzie Filozoficznym” i in.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1475-4319>

Maciej Kulik – dr, absolwent studiów doktoranckich na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w 2021 r. obronił z wyróżnieniem rozprawę doktorską *Wielkoduszność i niewzruszoność. Postawy wobec losu w filozofii Arystotelesa i stoików*, napisaną pod kierunkiem dr. hab. Michała Głowali. W roku akademickim 2019/2020 był zatrudniony na Uniwersytecie Medycznym im. Piastów Śląskich we Wrocławiu oraz w Niepublicznej Wyższej Szkole Medycznej. Do jego zainteresowań badawczych należy zagadnienie postaw moralnych wobec losu w filozofii starożytnej (Arystoteles, stoicy) oraz problem trafu moralnego (moral luck) we współczesnej filozofii analitycznej. Prócz tekstu zawartego w niniejszym tomie opublikował pięć recenzowanych artykułów naukowych, w tym wchodzący w skład tomu pierwszego serii „Principia Philosophiae Christianae” artykuł *Krytyka teodycei św. Tomasza z Akwinu*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2619-6331>

Dawid Lipski – dr, adiunkt w Instytucie Społecznych Podstaw Penitencjarystyki Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości. Stypendysta Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego (Liechtenstein), Fundacji Lanckorońskich z Brzezia (Londyn) oraz Deutscher Akademischer Austausch Dienst (Kolonja). Redaktor w czasopiśmie „Pro Fide, Rege et Lege” oraz w „Roczniku Tomistycznym”. Nauczyciel mianowany etyki w szkole podstawowej.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2136-0622>

Jerzy Nitychoruk – prof. dr hab., geolog, profesor nauk o Ziemi, specjalizuje się w geologii czwartorzędu. Profesor i rektor Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej. Absolwent geografii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (1981) i geologii na Uniwersytecie Warszawskim (1985). Doktoryzował się (1993) i habilitował (2001) na Wydziale Geologii UW. Tytuł profesora nauk o Ziemi otrzymał 24 kwietnia 2012. W latach 1984–2013 był pracownikiem Instytutu Geologii Podstawowej na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego. W 2013 podjął pracę w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. W latach 2013–2019 był dziekanem Wydziału Nauk Ekonomicznych i Technicznych. W czerwcu 2019 został wybrany w wyborach uzupełniających na rektora PSW w Białej Podlaskiej na kadencję 2019–2020. W czerwcu 2020 uzyskał reelekcję na kadencję 2020–2024. Opublikował ponad 300 prac – indeks Hirscha 17 (wg bazy Scopus).

Maciej Nowak – licencjat filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, obecnie kontynuuje studia magisterskie na tejże uczelni, absolwent studiów inżynierskich kierunku Elektrotechnika na Politechnice Warszawskiej, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Jest zainteresowany logiką i historią filozofii.

Anna Palusińska – dr hab., dr hab. adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Interesuje się naukowo filozofią późnego antyku oraz filozofią bizantyńską. Pisała o jej głównych przedstawicielach: Janie Filoponie, Michale Psellosie, Mikołaju z Methone i Grzegorzu Palamasie.

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6993-2178>

Jan Pocięj – mgr inż., magister teologii. Przygotował rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenienki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicii Świętej Jadwigi Królowej.

Marek Prokop – dr, historyk filozofii, bibliotekoznawca, arabista. Studiował historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1969-1974 (magisterium u prof. M. Gogacza). Doktoryzował się ze średniowiecznej filozofii arabskiej u prof. M.-T. d'Alverny na Uniwersytecie w Poitiers w 1978 roku. Po doktoracie zatrudniony kontraktowo w Centre National de la Recherche Scientifique (1979-1983), następnie kierował działem rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu (1982-2002). Od 1995 r. jest pracownikiem naukowym Zakładu Biografistyki Polonijnej PUNO. Członek: Société Internationale de la Philosophie Médiéval w Louvain, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin w Paryżu, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne w Warszawie, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. W 2009 r. opublikował zbeletryzowaną opowieść o filozofii, zbudowaną na kanwie podróży do różnych krajów, zatytułowaną *Podróże z Awicenną*.

Jacek Salij – prof. dr hab., teolog, dominikanin, od 1970 roku związany zawodowo z Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie (od 1999 Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego). W 1990 został profesorem nadzwyczajnym i objął funkcję kierownika Katedry Teologii Dogmatycznej, którą sprawował do przejścia na emeryturę w 2013 roku. Jest znawcą i tłumaczem tekstów św. Tomasza z Akwinu. Oprócz działalności ściśle naukowej o. Jacek Salij niezmiernie popularyzuje problematykę teologiczną przez liczne publikacje popularno-naukowe, a także kazania i rekolekcje (np. podczas zarazy w Wielkim Poście 2020 prowadził ogólnopolskie telewizyjne rekolekcje wielkopostne).

Maciej Stanek – doktor nauk humanistycznych, absolwent filozofii na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (2010 r.); doktorat uzyskał w 2015 r., broniąc rozprawy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem Prof. H. Wojtczak nt. Jana Burydana „*Quaestiones super 'Parva naturalia' Aristotelis*”. Edycja krytyczna i analiza historyczno-filozoficzna; od 2020 r. pracownik badawczo-dydaktyczny w Instytucie Filozofii na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; jego zainteresowania naukowe dotyczą przede wszystkim późnośredniowiecznej filozofii przyrody (głównie *Parva naturalia*, *Problemata* i *De anima*) oraz logiki, zwłaszcza uprawianych na Uniwersytecie Paryskim i Uniwersytecie Krakowskim. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6111-1324>

Bartłomiej Uzar - student Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania naukowe oscylują między metafizyką oraz logiką, zwłaszcza w kontekście scholastycznym, neoscholastycznym i analitycznym. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2240-1310>

Janusz Węgrzecki – prof. dr hab., kierownik Zakładu Teorii Państwa i Teorii Polityki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania badawcze ks. Węgrzeckiego obejmują aksjologiczne podstawy polityki i demokracji, teorie władzy, podejście interpretacjonistyczne w naukach o polityce, Kościół w sferze publicznej, myśl społeczna papieży Jana Pawła II, Benedykta XVI, Franciszka, relacja religia i polityka. Autor książek *Wpływ, autorytet, dominacja. Teorie władzy i ich struktura* (Warszawa 2011) oraz *W obronie rozumu politycznego. Myśl Josepha Ratzingera/Benedykta XVI* (Warszawa, 2019). Nr ORCID: (<https://orcid.org/0000-0002-9335-0215>)

Michał Zembrzusi – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera philosophorum medii aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasa z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego*. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

Michał Ziółkowski MI – dr, członek Zakonu Posługujących Chorym (Ministri Infirmorum), członek zwyczajny Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Autor książki *Pokonać śmierć czy zmienić człowieka. Ideologia współczesnego transhumanizmu wobec heterodoksji Mikołaja Fiodorowa* (Warszawa 2020). Publikuje w kwartalniku „Fides et Ratio”, serii „Universum Ethicae Christianae” oraz „Roczniku Tomistycznym”. Zainteresowania naukowe skupia wokół: filozoficzno-teologicznej analizy transhumanizmu i związanych z tym nurtem problemów bioetycznych oraz etyce sztucznej inteligencji; ewolucji idei antychrysta w tekstach biblijnych; filozofii tomizmu konsekwentnego; koncepcji myślicieli rosyjskiego renesansu filozoficzno-religijnego.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5369-071X>